

INFO-1051

UDK: 659.3:007:681.3

Primljeno/Received: 2009-03-10

Prethodno priopćenje / Preliminary Communication

RIJEČ I MISAO – VERBALNA KOMUNIKACIJA U DUHOVNOM SPO/RAZUMJEVANJU

THE WORD AND THE THOUGHT – THE VERBAL COMMUNICATION IN THE SPIRITUAL COMMUNICATION/ UNDERSTANDING

Zdravko Šorđan

Srpsko komunikološko društvo, Beograd, Srbija
Serbian Association of Communication, Belgrade, Serbia

Sažetak

U radu se ukazuje na značajnu primjenu izraza "riječ", kao bezuvjetno pranačelo i izvor svakog postojanja, kao apsolutne cjelovitosti svega što postoji, koja nije „postala“ u početku, već je vječno postojeća. Do razumjevanja riječi ne možemo doći bez same riječi. Iz vanjske, komunikativne uporabe riječi ne možemo zaključiti njezin smisao, jer značenja nisu u riječima nego u nama, kao i ljepota koja nije u predmetu koji gledamo, nego u oku koje predmet promatra. Riječ ima svoj smisao i prije nego što smo joj ga komunikacijom dali, tj. riječi imaju smisao razumjevanja i prije svoje osmišljene uporabe. One se događaju i onda kada ih ne rabimo, u nutarnjoj samokomunikaciji, u neprestanom razgovoru sa samim sobom, jer i kad razmišljamo mi to uz pomoć riječi činimo. Verbalnu komunikaciju u duhovnom spo/razumevanju promatramo kao međusobni odnos koji se temelji na aktivnom duhovnom sudjelovanju s drugima i otvorenost pojedinca prema drugome. Posebno ističemo fenomenologiju i načine prenošenja informacije pomoću riječi, znakova i drugih komunikativnih instrumenata u interpersonalnom odnosu. Komunikativno djelovanje promatramo i označujemo kao djelovanje kojem je svrha uspostavljanje razumjevanja među sugovornicima u mističnom svijetu duhovnog spo/razumjevanja.

Abstract

This work is pointing out to the meaningful application of the notion "Word" as unconditional primal principle and the source of every existence, as the absolute totality of everything existing, that was not "created" in the beginning but has existed from the eternity. We can not come to the understanding of the word without the word itself. We can not comprehend the meaning of the word from its external communicative use, for the meanings are not in the words but in us, the same way the beauty is not in the things but in the eye that is watching an object. The word has its meaning even before we have given it through the communication, that is, the word has its understandable meaning even before its meaningful use. Even if we are not using them in the internal communication, the words are being realized in the direct conversation with ourselves, because we do our thinking by the use of the words. The verbal communication in the spiritual communication/understanding is viewed as the interpersonal relationship that is based on the active spiritual interaction with each other and the openness of the individuals to the others. The phenomenology and the way of the communicating information by means of words, signs, and other communication instruments is specially distinguish in the interpersonal relationship. The communicative work is estimated and defined as the work which purpose is to establish the comprehension between the communicators in the mystical world of the spiritual communication/understanding.

„U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše kod Boga - i Riječ bijaše Bog. Ona u početku bijaše kod Boga. Sve je po njoj postalo i ništa što postoji nije bez nje postalo. U njoj bijaše Život i Život bijaše svijetlo ljudima“. /Jovan1,1-4/.

U radu se ukazuje na značajnu primjenu izraza „Riječ“- riječ kao bezuvjetno pranačelo i izvor svakog postojanja, kao apsolutna cjelovitosti svega

što postoji, koja nije „postala“ u početku, već vječno postojeća. Nije postojalo vrijeme kada Riječi nije bilo, nikad nije bilo nečega što svoje postojanje nije njoj dugovalo.

Ivanova interpretacija: „Riječ bijaše u Bogu“ ukazuje na bliski odnos između Boga i Riječi. To dvoje nisu identični ali pripadaju jedno drugom. Izjava da se za jednoga od njih može reći da je „u“

drugome govori o jasnoj razlici koja među njima postoji.

Razumjevanje Riječi ne može se postići bez nje same. Samo iz vanjske, komunikativne uporabe riječi, ne možemo zaključiti ni smisao riječi kao riječi, jer ona ima smisao prije smisla koji smo joj komunikacijom dali, tj. riječ ima smisao razumjevanja prije njene smislene uporabe. Riječ nije riječ samo u svojoj materijaliziranoj, komunikacijskoj formi ili obliku, ona je riječ još dok je u našem misaonom procesu, jer mi ne možemo razmišljati mimo ili bez riječi. Tako zaključujemo da se riječi ne mogu svesti samo na njihovu uporabu, jer se one dešavaju i onda kada ih ne rabimo, događaju se u nama.

Svijet svoje postojanje duguje Riječi koja djeluje po svojoj samoizvornoj sili putem koje se otkriva i objelodanjuje. Ivan ne kaže da je sve nastalo „od“ nje nego „kroz“ nju što znači da je Riječ uspostavila komunikacijski odnos sa stvorenjima samim stvaranjem, jer ono što nastaje ne nastaje mimo Riječi nego „kroz“ Riječ. „U početku bijaše Riječ“, neodoljivo ukazuje na stvaralački potencijal, na stvaralačku energiju riječi, na njezinu magičnu moć. „Riječ“ se pokazuje kao djelotvorni posrednik u ostvarivanju određene akcije ili u ostvarivanju Božje volje. „I staviti ću duh svoj u vas da oživite, i naseliti ću vas u vašoj zemlji, i poznati ćete DA JA KAD GOVORIM I ČINIM, govori Gospod“./Jezekilj 37,14/. Kad Bog govori on time ujedno i nešto čini, riječ postaje djelotvorna, ima deiktički smisao. Teoretičari-lingvisti riječ definiraju kao „sredstvo“ komuniciranja, što je, sa stajališta teologije, jednostrano razumjevanje riječi.

Teo-gramatičkom razumjevanju riječi mnogo su bliže teorije koje riječ postuliraju kao komunikacijski potencijal, kao stvaralačku energiju. Riječi nisu samo sredstvo za realizaciju misli, one su i energija koja misao oživljava i tako misao samo putem riječi postaje živa, riječi tek u potpunom skladu djela i karaktera imaju značenje. Teologija ukazuje na Riječ kao na Božansku stvaralačku energiju. „Riječ“ je vječno postojeća snaga, pa se njen početak i izvodi iz same vječne Božanske naravi. Uporođo učenju kršćanske teologije koja govori o porijeklu „Riječi“ u sferi misaonoga, nedostupnoga i nedokučivoga svijeta osobe, da bi se mogla ostvariti komunikacija među ljudima, „Riječ“ se mora otjelotvoriti. Za verbalno općenje, riječ mora biti materijalizirana, tj. dostupna osjetilima, mora se zaodjenuti u simbol kako bi mogla preuzeti komunikativnu funkciju.

Vođene su mnoge rasprave oko pitanja koji bi jezik mogao biti nasljednik prvobitnog govora. Polazeći od biblijskog stajališta i izvještaja u Mojsijevim knjigama, to je mogao biti Semitski jezik, jer on u sebi sadrži one riječi koje su bile izgovorene u procesu stvaranja svijeta. Čovjek je tim jezikom davao imena

i nazive svemu stvorenom. Kako su ti prvi glasovi zvučali? Odgovor na to pitanje predstavlja veliki problem. I drugo, isto tako, značajno pitanje: na kojoj razini je Riječ sa čovjekom komunicirala?

Parandovski govori o vremenu „svečane tišine koja je nad riječima vladala“ zato što značenja nisu u riječima nego u nama, kao i ljepota koja nije u predmetu koji gledamo nego u oku koje predmet promatra, to nas na zaključak navodi da je to mogao biti „viši nivo“ duhovnog spo/razumjevanja.

Nema sumnje da je riječ najskuplji i najplemenitiji dragulj govora. Ona se počela vezivati za pojmove i simbole, za predmete, pa su tako oni njenom stvaralačkom silom oživljavali. Riječ je obuhvaćala cjelokupno poznato znanje. Međutim to znanje nije moglo biti odvojeno od osobe, od onoga tko misli i te misli pretače u riječi koje oživljavaju, uspostavljaju komunikacijske odnose putem kojih prenose znanje, duhovne doživljaje i emotivna stanja. Havelok kaže kako se „ideje koje se skladište u čovjeku mogu oživjeti, upotrijebiti i izvesti u život samo upotrebom riječi, uslijed čega jezik postaje materijalan. To se događa kada se nešto izgovori, kada se misao odjene, jer riječi i jesu odjelo za misli, kada riječ postane „pojam“. Jezik je božanska institucija, a govor je kao produkt jezika.

„Magična“ sposobnost riječi pokazuje se u sposobnosti da izaziva slike, da stvara pretpostavke i uobličava pojmove. Ona može iskazati ono što je stiglo preko osjetila, jer riječ postoji kao misao, kao izdiferenciran pojam. Ona je postojala i prije nego što je bila izgovorena, pošto su predmeti odmah dobili formu i smisao, oni nisu bili „ono“ ili „nešto“ neodređeno, riječ ne voli apstrakcije, ona se žuri da ih konkretizira, da ih postvari. Havelok ukazuje na ulogu riječi koje one pridaju akumulaciji informacija i njenom skladištenju u ljudskom jeziku kako bi se te vrijednosti mogle ponovo oživjeti i uporabiti. Iako nam se čini da riječi imaju trenutačno i prolazno značenje, jer se pojave i nestanu, međutim kad god treba nešto oslikati i opisati, one su tu. Ideje i misao ne mogu egzistirati bez riječi, jer ljudsko biće bez jezika ne bi bilo ljudsko biće.

Teško je odlučiti se oko toga da li je pismenost „porobljivač“ prirodnog duha. Usmenost u posljednja dva stoljeća postaje predmet znanstvenog razmatranja. Suvremena znanstvena istraživanja postavljaju problem prednosti usmene riječi u odnosu na pisani tekst. I pored ove dileme koju, prosto, nije moguće sasvim jasno riješiti, ostaje činjenica koja kazuje o snazi riječi, na njezinu magičnu moć, na njezinu prirodnost. Zadatak riječi je da putem spo/razumjevanja dovede do razumjevanja. Verbalnu komunikaciju i duhovni svijet spo/razumjevanja promatramo kao međusobni odnos koji se temelji na aktivnom duhovnom

sudjelovanju s drugima i otvorenost pojedinca prema drugome. Posebno ističemo fenomenologiju i načine prenošenja informacije pomoću riječi, znakova i drugih komunikativnih instrumenata u interpersonalnom odnosu. Komunikativno djelovanje promatramo i označujemo kao djelovanje kojem je svrha uspostavljanje razumijevanja između sugovornika u mističnom svijetu duhovnog spo/azumijevanja. Duhovnu komunikaciju povezujemo s zakonitostima retorike suvremenog komuniciranja s dominantnim naglaskom na snagu i značaj riječi u procesu uvjeravanja, te tako duhovni svijet spo/razumijevanja shvaćamo kao različitu komunikativnu stvarnost koja se tiče same duše. Samu duhovnu stvarnost promatramo u kontekstu označavanja komunikativnog puta i dosezanja cilja i smisla života na svim razinama komuniciranja: lokalno, nacionalno i globalno, te trako na osnovi toga gradimo novi model duhovnog spo/razumijevanja u procesu verbalne i interpersonalne komunikacije, analizirajući suvremena dostignuća komunikologije, retorike i hermenautike u kontekstu značenja govorene riječi, poruke, stvaralaštva, razumijevanja i tolerancije i u tom smislu ovaj model predstavlja izvornu novost u doprinosu razvoju verbalne komunikacije u interpersonalnom odnosu ukazujući također na, pomalo, zaboravljenju snagu "GOLE" riječi. U namjeri da se razvije i produži duhovni život modernog čovjeka na način na koji je navikao, zaboravili smo na jednu bitnu stvar – totalno prisustvo. Dijalog samo između individua obična je skica, tek u dijalogu između osoba, u interpersonalnom odnosu skica je izvedena. Sveukupnost tehničkih slika svuda oko nas počela je magično mijenjati našu realnost u opći slikovni scenarij. Generalno mi možemo govoriti o procesu zaboravljanja. Čovjek će očigledno zaboraviti da je on bio taj koji je te slike konstruirao da bi se lakše orijentirao u svijetu. Međutim on ih nikad neće moći dekodirati te će tako početi živjeti u fikciji svojih vlastitih slika, imaginacija će postati halucinacija. Stvaramo izmišljeni svijet pošto je onaj realni od čovjeka učinio prevareno i osakaćeno biće. Tehnozvuč i tehno-slika preuzimaju primat, koji se kao elementi šire brzinom svijetlosti i tako nedopuštaju stvarnosti da se pojavi u autentičnom obliku, mediji stavljaju stvari u sferu prividnog i pomiču ih od indikativnog u irealno i virtualno. Biće više uspostavljenih veza i sve manje osobnih neposrednih odnosa. Baudrillard ispravno misli kada kaže: "Mi se ne možemo miriti sa čistim virtualnim svijetom. Naš je zadatak da prodremo kroz taj stakleni zid natrag ka kategorijama duše i tijela, ka svemu što je ljudsko, što nas veže za stvarnost". Potreba ljudi za duhovnim svijetom, duhovnim susretom, utočištem i uporištem nikad neće prestati i nema tako savršene

tehnike koja ih može zamjeniti, jer sve ono što je znanstveno izvedivo nije u isto vrijeme i moralno opravdano.

Misao skovana ljepotom jezika, upućena nekome, predstavlja umjetnost postojanja. Vjerovanje da ćemo riječima iskazati dio sebe, upotpuniti svakodnevicu, čudnu i nejasnu, samo je dio svijesti koja kao bujica do nas dopire. Veličanstveni priliv potrebe za razgovorom, komunikacijom koja razara granice koraka, pokreta, revolta, kulture, nacionalnosti, religioznosti, dokaz je čovjekove borbenosti u nastojanju da svoju svijest približi drugima. Prelijepe misli i razmišljanja iskazane su razgovorom. Mostovi koji život znače, spone koje spajaju bliske i drage u želji približavanja i misaonog saznanja, mnogo vrijede. Razgovori vođeni u interpersonalnom odnosu koji dovode do duhovnog spo/razumijevanja vrijednost su civilizacijske tekovine koja je oduvijek njegovana. Duhovno spo/razumijevanje kao neodoljivi trenutak dijaloga vraća nadu nad izgubljenim smislom i zbunjenošću. Vraćamo se izgovorenoj riječi i bivamo taoci snage izrečenog. Nijedan pokret nije snažan, dovoljno jak da iz sjećanja izrečenu misao izbriše. Ma koliko bili skeptični, lažnih osmijeha u pogledu jasnoće razgovora priznajemo da ponekad samo on može vratiti vjeru i ukloniti nesporazum. Istina, ne treba pribjegavati razgovoru kao jedinoj oblikovanoj i jasnoj tvorevini komunikacije, ali ne treba se ni previše približavati sumornom svijetu tehnološke tišine koja ponekad i plaši. Nedorečenost je uvijek posljedica nedovoljnog razgovora kojim se ujedno prazni čovjekova svijest. Reći nekome znači biti čut, načiniti važan korak ka pobjedi svog razuma. Praćenje tehnoloških inovacija u sektoru medija sve je teže, jer se svakih pola sata rađa nova tehnologija. Pitanje što se mijenja, a što ostaje još uvijek je otvoreno. Sterilnost drugih komunikacija koje podrazumijevaju jednu općenitost i neposvećenost, brzinu i često neljudskost zatvaraju put ljepim sjećanjima dijaloga, ali istovremeno vraćaju želju za izrečenom i iskazanom misli. Nemoguće je poistovjetiti umjetnost ljudskog dijaloga sa bilo kojom drugom čovjekovom sponom koju on stvara i gradi kao put ka ljudskoj duši, tamo gdje je osoba jer da bismo razumjeli drugoga moramo iz sebe izaći i spustiti se do dna. Razgovorom ponovo postajemo snažni borci u trci najljepših riječi i iskaza. Zato se, usprkos svemu, vraćamo zvuku prijatnih glasova koji bude nadu da smo „čuti“ i da je razum nadvladao tisuću prepreka. Izvjesno je da će jedan odnos biti onoliko mjeri dobar koliko je njegovo komuniciranje, odavanje ili otvaranje prema drugome dobro. Ako sugovornici mogu jedan drugome iskreno reći tko su, odnosno što misle, osjećaju, ocjenjuje, vole, čega se plaše, u što

vjeruju i čemu se cijeli predaju tada svatko može uspješno rasti u procesu razvoja svoje osobe. U tom slučaju svatko će moći biti ono što „jeste“. Istinsko značenje autentičnosti osobe dolazi do izražaja kada osobna vanjština reflektuje osobnu nutrinu, a to podrazumjeva otvaranje procesa razmjene duhovnih dobara na razini reciprociteta. U jeziku egzistencijalne psihologije riječ „susretanje“ ima namjeru da označi poseban odnos dvije osobe. To je prisna veza ili komunikacija dvije osobe koju možemo nazvati „ontološkim zajedništvom“, stvarnom fuzijom dvije osobe, kao specifičnom formom općenja u funkciji, ne samo prenošenja informacija, nego i razmjena informacija koja se prenose usmjereno, a primaju izborno. To nije komuniciranje između subjekta i objekta, netko tko se označava sa „on“ ili „ona“. Sugovornik iz „susretanja“ je moje drugo „ja“ jer komuniciranje, po Božoviću, pored razmjene kulturnih i duhovnih dobara, otkriva sitne i intimne navike svakodnevnog života. Model duhovnog svijeta komuniciranja je mogući put koji od razumijevanja vodi ka spo/razumijevanju.

Zaključak

Određenje riječi i misli kao stvaralačke duhovne moći posebno je naglašeno u Bibliji. Njihovo određenje nije relativno, kao što je to slučaj u

lingvističkim teorijama nego apsolutno, te ih ona i postulira kao izvorni i apsolutni stvaralački potencijal. Eksperimentalna i teorijska fizika, u nastojanju da cijepanjem materije ustanovi šta je prvobitno: ideja ili materija, zastupa gledište da je moguće i jedno i drugo. Naime, ukoliko na kraju postupka fisije najsitnijeg djelića materije ne ostane ništa ni na jednoj ni na drugoj strani, to nas navodi na zaključak da je ideja i materija istovremena datost kao i riječ i misao, kao božanske datosti.

Literatura

1. Biblija Starog i Novog Zaveta, Daničić-Karadžić
2. Božović, Ratko, Sumrak vrline, Čigoja, Beograd, 2004.
3. Bodrijar, Žan, Simbolička razmena i smrt, Dečje novine, Gornji Milanovac, 1991.
4. Eko, U., Kultura, informacija, komunikacija, Nolit, Beograd, 1973.
5. Havelok, Erik, Muza uči da piše, Svetovi, Novi Sad, 1991.
6. Hajder, Fric, Psihologija interpersonalnih odnosa, 1958.
7. Ilić, Miloš, Kultureme, Naučna knjiga, Beograd, 1979.
8. Jakobson, R., Lingvistika i poetika, Nolit, Beograd, 1966.
9. Kulić, Mišo, O kulturi govora, RTV-teorija i praksa, br.4, Beograd, 2000.
10. Miller, C., The process of Persuasion, Crown, New York, 1946.
11. Parandovski, Jan, Alhemija reči, Kultura, Beograd, 1964.
12. Plenković, Mario, Suvremena radio televizijska retorika, Stvarnost, Zagreb